This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

PG
5025
.P62
v.36

POETICKÉ BESEDY.

(REDAKTOR: JAN NERUDA.)

ČÍSLO XXXVI.

OBRÁZKY.

BÁSNĚ

OD

ADOLFA HEYDUKA.

V PRAZE.
NAKLADATEL: ED. VALEČKA.
1888.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

Heyduk, Adolf

OBRÁZKY.

BÁSNĚ

OD

ADOLFA HEYDUKA.

(POETICKÝCH BESED ČÍSLO XXXVI.)

V PRAZE.
NAKLADATEL: EDUARD VALEČKA.
1888.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
NOV 18 1980

PG5025
P62
v.36

Tiskem dra Ed. Grégra v Praze.

SLOVUTNÉ, SPANILOMYSLNÉ

PANÍ

KAROLINĚ SVĚTLÉ

SKROMNÝM DŮKAZEM

NEJVĚTŠÍ ÚCTY A ODDANOSTI

A. H.

Průvodem.

Jen všední ruch tvůj zpívá ret,
proč nechceš k nebi? ptali se mě.
Aj, kdybych tam se pustil v let,
své neviděl bych rodné země.

Nač oblačný ten let a hon,
nač v nedohledné světa strany?
tam zniká lidský smích i ston
i třistaleté naše hrany.

Kment české písně nezměním
se přátel skvostným zlatohlavem,
rád v síni prostých srdcí dlím
a nechci s knížat pyšným davem.

Nechť zpěvům svým si staví hrad
všech větší, skvostem vrchovatý,
já svým jen hnízdo viju rád
pod nízkou střechu horské chaty.

Nechť píseň jejich věkům vstříc
rtem proroků, jak bouře duní,
já bláh jsem, má-li žalům vstříc
hrst květů nese s luční vůní.

Nechť zpěv mých druhů čarovným
svým vzletem nebes hvězdy plaší,
já plesám, můj-li nad setím
jak šedý skřivánek se vznáší.

Nechť jejich píseň jezerem,
jež divem zlaté vlny zmítá,
má rosou buď, jež večerem
při upomínkách perlou svítá.

Nechť jejich píseň vrcholem,
jenž žhavým jícnem oheň metne,
já světluškou chci být, jež těm,
kdo lesem bloudí, v cestu létne.

Toť dosť; však stejný zázrak jest,
zříť ledné vrchy v moři státi,
neb na kameně horských cest
jak granát lidskou slzu pláti.

Filemon a Baucis.

Blíž řeky žili na samotě
všem zvyklí nesnázím a zlotě,
a kolem chaty z dřev a hlíny
šla cesta z města do dědiny.

Leč dětí neměli, ač dlouhý
čas vrchem byly jejich touhy,
i čekali; však přešla leta,
a po naději bylo veta.

Když večerní se hvězda zvedla,
plet' sítě on, a ona předla;
muž na lov šel, když zora vstala,
a žena o dům pečovala.

Tak klidně žili družka s druhem,
kdy slunce pobíhalo luhem
a děti, jdoucí z městské školy,
květ pestrý domů nesly s polí.

Však v zimě na slaměnou střechu
mráz štědrý vrhnul pro potěchu
těch školních děvčátek a chlapců
hrsť sivě zčepejřených vrabců.

A děti do smíchu se daly,
když vrabci na střeše se prali;
jich velké oči, malé tváře,
hned byly učiněná záře.

Tu rybák nejbujnějším z chásky
hlah kučeravé hladil vlásky,
a žena, šťastna v takém ryku,
květ líbala jim rudých rtíků.

A dlouho za tou cháskou zřela,
kdy šla i kdy se navracela,
i rybák, u práce nechť sedal,
vždy k oknu dumnou hlavu zvedal.

By hladem vrabčíkové malí
a děti smutkem nestrádali,
vždy v městě, krejcary když zbyly,
cos oba tajně nakoupili.

Když mládež na půl honu zhlédli,
již ke truhle se oba zvedli,

a hodným — skoro všechněm — stranou
dal každý mandli cukrovanou.

Když prchly však ty dětské nožky,
a vrabci ukryli se v došky,
tu rybák s ženou, radosť v líci,
blíž kamen sedli na lavici.

A hovořili o těch dětech
a mladých vrabcích, starých letech,
až sen, jenž zkvétnul stračkou v setí,
jim na klín vsadil vlastní děti.

Pod jabloní.

Šla s dítkem silničkou — byl jarní den —
luh, strom i les i řeka, vše se smálo,
v keř ptáci lítali a zase ven,
a v cestě na sta diamantů plálo,
tu děťátka se ozval jemný sten;
i stanula, by odpočala málo.

Jak krásna byla, jako růže trs,
když přes noc začal rozvíjet se v taji;
vzrůst štíhlý byl, pás útlý, svěží prs,
zrak dlouhou brvou zdoben víčka v kraji,
ba celý něžný zjev byl skrz a skrz
pln květů líbezných jak niva v máji.

A zkvětlou usedla si pod jabloň
a přivíjela dítě těsně k hrudi
a šeptala: „Jen, poupátko, se skloň,
a žízeň zkoj, však tuším, co tě budí;
jen slzičky mi žádné nevyroň,
ta víc než tebe bolí mne a trudí.“

A zkonejšeno dítě dříme zas;
jak krásno je, hle obraz matky pravý!
Ta hledí naň, květ padá s její řas,
květ s očí, s lící, se rtů, stromu hlavy,
a zvědavě, mé duši na úžas,
snes' na jabloň se ptáků párek hravý.

Snad že se divil zpěvný s družkou druh,
jak může jaro tolik snášet štěstí
a tolik květů, že jich nemá luh
ni ptačí hruď, ni stromů ratolesti,
že v dvojí lidskou tvář jich klade Bůh
víc, nežli jaro po všem kraji pěstí.

Bratr klášterník.

Blíž kláštera byl bál; vše plálo v záři,
on v cele hlučnou hudbou vyrušen
skráň k stolku skláněl — k svému reliquáři —
a starým srdcem táhnul mládí sen.

Vzal sešit veršů ve obálce rudé
a dlouho do nich díval se — a bled',
půl věku tomu, brzy více bude,
co dívce své je četl naposled.

Vzdech', obratil; hle, suchá růže, planá —
ten, z něhož vzata, dávno zničen šíp —
tu utrhla mu ruka líbávaná,
on sem ji skryl, — ach, tenkrát bylo líp! —

A zase v dumách po všech cestách kráčí,
kde kráčel s ní: kol vody, ňádrem niv;
nit zlatou s klubka upomínek štáčí,
všech její stop i svých je pamětliv.

Hle, ve spod knížky rukavička bílá,
tak malá, outlá, z dětské ručky as,
tu vzal, když jako zlatovlasá víla, —
div bálu, — opouštěla hodokvas!

Tu jeho tváři črty neumělé,
jež ona žertem nakreslila kdys,
dnes jsou mu víc než všecky Rafaelé,
ba nad říš královskou jich každý rys!...

Teď vyrudlá již blankytová stuha,
jej ponořila v moře trudných dum,
snad ten má význam pro smutného druha
jak posvěcené knězi palium.

A zlatý medaillon teď v ruce béře,
v něm pod sklem září vlasů prstenec,
ten dostal darem její od mateře —
dar pohrobní — bylť pohřbu mládenec.

Pak fraterem šel v městě do kláštera
a kopal, sázel, ošetřoval sad,
s ním žila pouze upomínka sterá . . .
věk odkvétal, svět ošuměl a zvaď. —

Vše odvanulo času křídlo ručí,
co zbylo ještě přáti? Nic než mír!
A naproti zas hudba hlučně zvučí:
lká houslí zvuk a hřímá bubnů vír.

Hluk maškar výská, dovádí a zpívá,
a frater smuten ukrývá svůj tret
a sní, či slzí? . . . lampa dohořívá,
kmet na krabičku siný tiskne ret.

V roce.

Jaro.

Od hor vane teplý jih,
plno poupat na větvích,
míza v stromů hrudi,
slunce vroucně líbá zem,
ba i v srdci mladistvém
jara zvěsť se budí.

Slyš, jaký to venku šum?
Vyšla dívka ke vrátkům,
mile hoch ji zdraví, —
líčka, slova, samý květ;
touha, láska, zmladlý svět
popletly jim hlavy!

Léto.

Ruch se množí; strom i keř
obaluje listů šeř,
v květech motýl nyje;
prostřed růží — hle, ten chvat —
párek šedých pěnic pad'
a již hnízdo vije.

Pozor, ptáci, pozor přec,
tesařík k vám, vousatec,
spěchá plný zloby;
nebo jde snad, by vám řek',
ti co stáli u vrátek,
k svatbě že se zdobí?

Podzim.

Nese vítr ze všech stran
krákoravá hejna vran,
smutno, divno k slechu;
množí se to víc a víc,
jedna letí domku vstříc
na doškovou střechu.

Co as nese? Nevím sám,
do chaty se podívám,
potom povím zjista!
Mladá žena jako krev,
slunce v oku, na rtu zpěv,
karkuličky chystá!

Zima.

Všude sníh a všude chlad,
ptáci křičí: Máme hlad,
kořistí jsme supů!
Chata z venku: bílý rov,
vnitř však hlahol sladkých slov:
„Hajá, hajá, pupu!“

Nech pták krutou zimou ztuh',
v chatu poslal milý Bůh
samý jarní svátek:
blaho, lásku, upřímnosť, —
nemají-li všeho dosť
ti dva od těch vrátek?

V horské síňce.

Je noc. Kol k vrchu vrch se stiská
a sova houká v porostech;
hor do klínu se tulí víska,
luh ztajil zpěv a chýšky dech.

Jen jedna chata posud živou,
v ní hejčká vnuka vetchý kmet,
a rukou hladí starostlivou
a na čelíčko tiskne ret.

Máť o pomoc šla k lékařovi,
sám vnoučka opatruje děd,
zda pomoc ještě? kdo ví, kdo ví?
mřeť chorobou i množstvím běd. —

Tak dlouho nejdou lékař s dcerou,
či bez konce ten horský les?
děd oknem zírá v dálku šerou,
sám sláb a chor a teskliv dnes.

Leč nejde nikdo, vnouček volá:
„Chci k mamince!“ Děd blíže sed',
níž uklání se hlava holá:
„Už jde, holenku, je tu hned.

„Já zazpívám ti pěkné sloky,
a těmi zmírní se zlá krev,
nu, neplač jen, můj černooký . . .“
a stařec z hrdla nutí zpěv.

A píseň světničkou se nese
jak zabloudilý v skalách sten,
strach v hrdle starcově se třese
jak pták, kdy v křídlo poraněn.

A dozpíval a zase zpívá,
vždy slábne víc, vždy zpívá míň,
a na stařečka hoch se dívá,
jak usíná. — Máť kráčí v síň.

A dala léku synáčkovi, —
hoch skonejšen, děd strachu prost:
tou písní s třaslavými slovy
sám uhýčkal se na věčnosť.

Beranička.

Zle maminko, zle se děje,
Jeník bledne v líčku,
u dětského ztratil reje
novou beraničku;
což se bude hněvat asi
tatínek náš zlatý,
nekoupí mu — zlé jsou časy —
na svátební šaty!

Škoda, škoda beraničky!
A tím vy jste vinni!
Měl ji novou na Dušičky,
co si počnem nyní?
však že jaro na půl cestě,
že již ledy plovou,
pořídíme zítra v městě
čapku manšestrovou.

Ale hodný musí býti!
Budeš hodný? „Budu!“
Koupili. Hoch, jako kvítí,
zase zbaven trudu,
čapku svoji novou zcela
na rub, na líc vrací . . .
Vesna v čas se navracela,
s vesnou drobní ptáci.

Za humny, jak druhdy, děti
výskaly si, hrály;
na kvetoucí trešně sněti
strnadi dva stáli,
radili se hodnou chvíli,
čechrali si peří,
a již jeden na mez pílí
k šípkovému keři.

Letí jeden, za ním druhý, —
co pak asi kutí?
jistě boj tam vedou tuhý,
hle, chmír od perutí
stále výš a výše vzlétá!
Co to asi bude? . . .
K mezi běží dětí četa,
všecky tvářky rudé.

Prohlížejí keře pruty, —
rázem vzletli ptáci,
děti stojí uleknuty
nad strnadí prací,
zaraženy jen se chvěly,
žhavý purpur v líčku:
za hnízdečko ptáci měli
dětskou beraničku.

Při žni.

Je vedro. — Slunce na schýlenou leb
a na osmáhlé skráně lidí září,
již v širém poli pánům klidí chleb,
své skývy hledajíce v potu tváři.

Do stínu snopů hošek anděl dán,
sní klidný sen — o blahý dětský spánek —
jak v kolébce by písní uhejčkán,
zdřím', prostřed nejladnějších radovánek.

Kde matka jest? Hle, v práci kloní vaz,
ach, napřed osud zrozeňátka cítí,
na boháčově poli střádá klas
pro hoškovo i svoje trudné žití.

Což synek ví? blah hrstkou kvítí z luk
a nad ním stinné větve lip se kloní,
leč nad mateří lítá hejno muk
a černým křídlem do práce ji honí.

Přec nezná kletby matka, zná jen stesk
a touhu, šťastným zřít své dítě mladé,
leč v krátkém čase zajízlí snad blesk,
jímž s mateří svět celý v hrob se klade.

O milý hošku, posud netušíš,
co člověk matkou má a co jí ztrácí;
snad tuhnou ručky tvoje proto již,
by boháče jsi živil svojí prací.

Snad hynout budeš, jako matka tam,
jíž štěstí nekyne a nemá zdaru,
i ženu vezmeš si, by jak ty sám
ni rod tvůj nikdy netěšil se jaru.

Snad vezmeš rýč, bys cizí kypřil zem
a strádal, hynul, umřel na porobě
a stupněm ku slávě byl lidem těm,
kdo mnili dary udělovat tobě.

Pohádkář.

Smutně zavzněl zvonek vísky. . .
Umřel stařec, obce stráž,
pod hlavu mu dali třísky,
režné plátno na rubáš,
v zvadlou ruku srdce blíž
  z vosku kříž!

Kdo pak bude platit kněze,
hrobařovi kdo dá plat?
neměl chudák ani meze,
na kožichu plno lat,
o peníze nestál spíš;
  byl s ním kříž.

Nedbal. Od dětinství k stáří,
v kronikách jen ležel rád,
jako všichni pohádkáři
snil a dumal napořád,
v hlavě bájek celou říš,
  měl s tím kříž!

Na besedách v zimní době
říkal: „Chud jsem, ale přec,
až mě Pánbůh vezme k sobě,
zanechám vám pěknou věc;
však mně na hrob brzo již
dáte kříž.

Nuž, kde poklad? — V skrytém místu
staré truhly — smál se lid —
našli knihu černých listů,
za babku ji koupil žid,
samožitné přidav číš. . .
Je to kříž!

Leč za knihu začazelou,
za sežloutlých listů směs,
mohla míti svatbu skvělou,
slavný pohřeb celá ves;
lide, lide, posud spíš,
je to kříž!

Dávných předků slavné činy
chová knihy každý list,
se svými však otec syny
netouží, jak ondy, číst,
nechce o píď hlavou výš,
je to kříž!

Pohřbili jste pohádkáře —
proto ovšem jde svět dál —
leč za knihu plnou záře
pochován moh' býti král;
vzácnějšíť než mnohá říš.
Je to kříž!

Pili znova pro úlevu,
splákli hněv a splákli zlosť,
k ránu v krčmě plno zpěvu. . .
Taková je veská ctnosť,
ač chlév prázden již i díš! —
Boží kříž!

Horal.

Jeseň listím běží, šumný její chvat
pod večerem mlhy do údolí valí,
chladným dechem okna nízkých horských chat
jako sivou rouškou zastírá a halí.

Prázdno kolem všecko: mýtina i luh,
pod strání jen tamo u vesničky dole
malou kravku v hrubý zapřaženou pluh
brázdí horal pruty neplodného pole.

Dříve jiným robil, sobě teprv dnes,
mozolivě kypří kousek holé stráně
bědnou na výživu; trpký na oves —
a ty sprahlé rýhy vlaží znojem skráně.

Hrozno! jak se vzpírá, týčí zas a zas!
Marně chuďas volá za podporu k nebi,
jinak z brázd těch zlatý vyrůstal by klas,
v každém zrně steré bělely se chleby.

Leč zde marno všecko, jenom nával muk
ze snětivých stebel svalnou rukou mlátí,
bídu otec klídil, sklidí syn i vnuk,
úmorem a bídou vše se ve hrob kátí.

Na potulkách ondy uviděl jsem tak,
z vísky žalným hlasem trhlý zvonek zvonil,
mně se ňádro chvělo, zaléval se zrak,
oráč křižoval se, já mdlou hlavu klonil.

Oráč domů sjížděl, těžký pluh se lesk',
klenot vyhlazený půdy sporou tísní —
do chrámku mých ňader divný vešel stesk,
aby za oráče pomodlil se písní.

Před hajnicí.

Měl hajnici svou na samotě,
žil v důlu, dál byl vrchů týn,
kmen pohmeždil ho v bouřné zlotě,
teď kmetovi byl otcem syn;
však teskno bylo hlavě staré,
vždy o něco se bál — až leh',
a svět když kráčel v stopy jaré,
tu nejvíc tajil se mu dech. —
  Z niv jaro dýše-li a lad,
  svět celý mladne zas,
  a tomu, jejž má Pánbůh rád,
  vždy pošle něco v čas! —

Vždy radosť zjevila se v líci,
svit jara síň kdy pokropil,
i dal se nésti před hajnici,
sám k chůzi neměl tolik sil:

„Ven, ven, chci zase k svému buku,
již dávno po něm touží hled!“ —
a syn a snacha tuží ruku;
děd s vnoučkem na lávku si seď.
Z niv jaro dýše-li a lad,
svět celý mládne zas,
a tomu, jejž má Pánbůh rád,
vždy pošle něco v čas! —

„Zde posedíme sobě trošku,“
tak dědoušek, „vzduch vlah a čist,
leč sláb můj zrak, nuž pověz, hošku,
již na buku-li pučí list?“
„Buk vyhání!“ — „A což pak jíva?“ —
„Je plna rozkypělých šťav!“ —
„Však osyka?“ — „Ta stále zpívá,
že kočiček má velký dav!“
Z niv jaro dýše-li a lad,
svět celý mládne zas,
a tomu, jejž má Pánbůh rád,
vždy pošle něco v čas! —

„To slyším rád, můj zlatovlasý;
však jakpak dub?“ — „Ten ještě hol!“ —
„No, takové-li budou časy,
hned zpupenatí každý stvol.

A jak pak na Boubínu skráni,
mluv, roztaven-li drahý kov,
a zpět-li přišly za svitání
zas vlašťovičky pod náš krov?“
  Z niv jaro dýše-li a lad,
  svět celý mládne zas,
  a tomu, jejž má Pánbůh rád,
  vždy pošle něco v čas! —

„No, dědoušku, hor skráň se nítí —
však prostonal jste roku půl —
kam dohlídnu, je všude kvítí,
vrch vřesem bují, travou důl,
sbor pěnkav s buku na buk létí,
je smavý, modrooký den,
včel plno bzučí v kyprém snětí
a klen je pyšně rozložen.“
  Z niv jaro dýše-li a lad,
  svět celý mládne zas,
  a tomu, jejž má Pánbůh rád,
  vždy pošle něco v čas! —

„Však vlašťovičky, divno věru,
ty nejsou tady doposud,
snad přilétnou až v ranním šeru!“ —
„Snad, hochu, snad! Mne jímá trud!

Víš, loni nepřišly nám taky
v to prázdné hnízdo, tam v ten kout,
Bůh babičce tvé zavřel zraky
a mně rozkázal ulehnout!“
  Z niv jaro dýše-li a lad,
  svět celý mládne zas,
  a tomu, jejž má Pánbůh rád,
  vždy pošle něco v čas! —

„To vždycky znamením mi platí,
jsem zkušen toho drahně let,
že vlašťovky, když v dům se vrátí,
i štěstí přivádějí zpět;
tak zase ne!“ — Děd hlavu kloní
a vzpírá třesoucí se páž,
slz příval z očí se mu roní,
ret šepce: „Bože, otče náš!“
  Z niv jaro dýše-li a lad,
  svět celý mládne zas,
  a tomu, jejž má Pánbůh rád,
  vždy pošle něco v čas! —

V tom slyš! cos šumně vzduchem pílí, —
a přímo, hajnice kde lem,
dvé vlašťoviček touže chvílí
níž s jemným klesá štěhotem;

aj hle, teď kolem domku krouží,
a dovnitř, záprsně kde roh;
tu jako zděšen — hruď se ouží —
„Jsou zde! jsou zde!“ si výská hoch.
Z niv jaro dýše-li a lad,
svět celý mládne zas,
a tomu, jejž má Pánbůh rád,
vždy pošle něco v čas! —

„Kdo, co je zde?“ děd chvatem ptá se,
a stará pozvedá se hruď...
„Aj, naše vlašťovičky zase!“ —
„Že jsou? Bůh velebeným buď!
Vždyť štěstí přišlo zpět mým dětem,
Pán slyšel mne, jsem žalu prost,
tak milo s tím se loučiť světem — —“
a vzdech' a usnul na věčnosť.
Z niv jaro dýše-li a lad,
svět celý mládne zas,
a tomu, jejž má Pánbůh rád,
vždy pošle něco v čas! —

Na louce.

Lesníkův mládenec a pojezdného dcera
na louce potkali se za večera,
on k hvozdu šel, s ním ohař lesklé srsti,
a ona domů, kvítí nesouc v hrsti.

Ač znali se již oba hezkou chvíli,
přec posaváde spolu nemluvili,
dnes ponejprv; aj, náhoda to věru,
dnes ponejprv a k tomu při večeru.

I pozdravil: „Tak samotna dnes, slečno?“ —
„Vždyť u nás v polích není nebezpečno,
má sestra, dítě, churavou se cítí,
tož k potěše jí nesu luční kvítí.

Ta dobrá z toho věnečky si plete.“ —
„Je chladno večer, slečno, nastydnete,“ —
„Však nezdržím se déle“... „Čeká kdosi?“ —
„Kdož čekal by? však luh jest již pln rosy!“ —

„Snad měl bych ke dvorci až jíti s Vámi,
je temno v aleji tam pod lipami . . .“
„Ach děkuji“ . . . leč nedořekla, maně
již po levé jí dvorně kráčí straně.

Řeč plyne dál; již bystřinou se proudí,
leč dívka, bůh ví kde as myslí bloudí,
jen ostýchavě odpovědi dává
a kvítí nevědomky oškubává.

Až blízko dvorce, pod kvetoucím hlohem
si teprv s rukou dáním řekli s Bohem,
a domů kvapí dívka, líčko plane,
a dává sestře — kvítí otrhané.

Leč za to — div divoucí! zda kdo tuší,
že lásky čárný luh jí kvete v duši,
že ve snu celý svět jí kytkou voní,
v níž on je skryt a ke rtům se jí kloní.

Přadlena.

Při louči předla horský len,
a prsty jako bleskem
nit — pouhou pavučinku jen —
vždy zdobili si leskem,
a zvonkem zvonil vábný hlas,
že dolina se chvěla;
hoch jako jindy přišel zas
a poslouchal jak pěla:
„Viňte se hbitě,
hebounké nitě,
na outlou cívku
pro chudou dívku!“

„Aj, pěknou přízi upřádáš.
jak ze samého zlata,
to nejspíš brzo svatbu máš,
viď, moje boubelatá?“

Tu ona vrtí hlavičkou
však líčko má jak z krve,
a zpívá zase píseň svou,
ač tišeji než prve:
„Viňte se hbitě
hebounké nitě,
na outlou cívku,
pro chudou dívku!“

„Aj, zrudlo's, poupě krasavic!
Nu, pěkně ti to sluší,
však prozradil tě nach, že víc
si spřádáš ve své duši;
klop oči jen a líčko krej,
to vše tě ve lži stíhá. . .“
A příze lesk a kola rej
dál při zpěvu se míhá:
„Viňte se hbitě,
hebounké nitě,
na outlou cívku,
pro chudou dívku!“

„Viď, že máš hocha?“ — „Pyšni jsou!“
a její hlas se třese. . .
„Však on se někdo pojednou
jak ptáček k tobě snese,

a pak, má zlatá, dobře víš,
že budeš-li jen chtíti,
ne jednoho, sta udržíš
na hedbávné své niti!“: —
„Viňte se hbitě,
hebounké nitě,
na outlou cívku,
pro chudou dívku!“

A hovořili tam a sem,
a slovo slova honí,
niť přervána, hned s pospěchem
níž přadlena se kloní,
s ní hledá konce také hoch —
jeť škoda každé pídě —
leč nástavku se nedomoh' —
jak pomoci té bídě?
„Viňte se hbitě,
hebounké nitě,
na outlou cívku,
pro chudou dívku!“

Vše dobře zas . . . A hoch jde zpět,
proč na prahu však váhá?
„Aj, kého šlaka!“ volá ret.
a ruka k nohám sahá. . .

Je skutečnosť či pouhý sen?
viz, upoután je nitkou!
hle plachý ptáček, postřelen
své vlastní rady plitkou!
„Viňte se hbitě,
hebounké nitě,
na outlou cívku,
pro chudou dívku!“

Když k přadleně šel jonák zpět,
tu niť se náhle strhla,
a milá přástevnice hned
mu v oči důtku vrhla:
„Jak mohu hocha polapiť?
hned u vás mi se hatí! . . .“
„Ó ne, a budeš-li jen chtíť,
chci pěkně navázati.“ —
„Viňte se hbitě,
hebounké nitě,
na outlou cívku,
pro chudou dívku.“

A navázali hovorem
a úsměvem a zraky,
řeč točila se tam a sem
a políbení taky;

i vzali se — a přišel čas,
v němž jako slavík pěla,
ve hloubce očí slunný jas;
hruď sladkým štěstím zněla:
„Viňte se, viňte,
hebounké nitě,
k bílému kroji,
dcerušce mojí!“

Posel.

Sklon nebes v západu rud' zvolna do krvava,
a večer dolem šel; skvost hvězdný měla hlava
a plece mlžný plášť. Kraj ponořen byl v snách,
dvé lidí při práci jen dlelo v olšinách.

Čas senoseče byl, a chtěli skončit práci
a pod strom košatý, v němž dřímali již ptáci,
svůj poklad složili, svou dcerušku; ta spala,
a v malou ručinku jí matka květy dala.

Jak poupě rděla se, leč na zlomeném stvolu,
a velký smrtihlav se nad ní snášel dolů:
co vábilo jej as, zda dítě, či to kvítí?
Ne, poslem míru byl trudnému živobytí.

A níž a níž se nes', až na malé pad' čelo,
a dítě ze spánku jen táhle zaúpělo,
jak teplý jihu van, jenž žitné pole vlnil,
a motýl uletěl, bylť poslání své splnil.

Oráč.

O skálu opřen mladý den,
pták zpívá krásou opojen,
a táhlém na úhoře
sehnutý oráč oře;
hruď kloní ubohou,
prach země na nohou,
ve hlavě teskný sen.

A dooral a z hloubky vzdech' . . .
zda chléb mu vzklíčí v brázdách těch,
až setby zlaté zboží
ta ruka do rýh vloží?
Pro dětí plnou síň
vždy klidí míň a míň
a vázne v starostech.

Jeť život jeho tuh a krut,
a bez vlády je role prut,
jen skála rozemletá,
zda v štěrku setí metá?
Stebélka do pasu:
sem tàm jen do klàsu,
modravý námel vsut.

A přec dal poli jeho zrak
víc vláhy, nežli jarní mrak,
jenž zemi sváží dolů,
z níž tyje při svém stolu
boháč, bláh náplavou;
však jemu nad hlavou
zlý krouží hladu drak.

I čeká duší rozechvět,
že promění se nějak svět,
v němž jemu také jednou
z niv klasové se zvednou;
teď pouze pro děti,
za ním když přiletí,
vyrůstá bejlí květ.

Na místě klasů ve žní den,
má charpu, koukol, mák a rmen,
z nichž žena věnce robí
na milované hroby.

Bůh v polní květy mění
chléb jeho každodenní;
ach, dává květy jen!

Však přec, když zvučí ptáků zpěv,
a motýl slétá na větev,
a Vesna rozkoš nese,
ret oráčův se třese:
„Ej, přece nezoufám —
květ-li jen z práce mám,
buď písněmi skryt hněv!“

Podolský mlýn.

Mlýn podolský se stále točí
a stále mele, ve dne v noci;
to práškovi je trnem v oči,
leč potěšením panu otci.

Hrd, z okna mimojdoucí měří
a bafá z dýmky, prázden trudu,
a hledí jak se pěkně čeří
ta stálá voda v čistém pudu.

A bílou čapkou vítá mleče
a do světnice vábí slovy,
řeč od úst jako med mu teče,
leč v mysli počítá, co zloví.

A baví, otvírá jim dvéře
„No měli jste to břímě tuhé...“
a vesel měřičné jim béře,
však stárek vezme tajně druhé.

A prášek smete ještě třetí,
vždyť mají andělíčka strážce:
toť mládek, který řídí mletí
a líbá mlečky na zanášce!

Náš sedlák.

Hle, sedlák Vrcovický,
jak vystrojen je vždycky,
jak na hod šel by právě,
čist od paty až k hlavě!
Brslenky žluté,
boty spodem kuté,
že v cestě kamení piští;
holinky jenom se blyští,
a na ně pěkně stranou,
kožené zdůbky kanou.

Hle, sedlák Vrcovický,
jak vyzdoben je vždycky!
Kazajka do zelena,
jak temná kopka sena;

modravá vesta,
jak pánů z města,
s límečkem vyšším v týle;
prádlo, toť nad sníh bílé,
hedvábný šátek, věnní,
kol krku se mu mění.

Hle, sedlák Vrcovický,
jak vyfintěn je vždycky!
Kytici přivázanou
na nízký klobouk stranou,
z králičí srsti;
dýmku má v hrsti,
plnýma rtoma svýma
si bafá jen a dýmá,
čas ob čas stranou plivne,
a pozdraven, jen kývne.

Hle, sedlák Vrcovický,
on kouří skoro vždycky!
Aj, zhaslo mu; však sirky
hned béře ze závírky,
nítí jich hrotky
o žluté spodky,
v hlavičce ukrývá chvatně
a bafá a dýmá zas statně

z úst mraky pouště šedé, —
tak nad jiné si vede.

Hle, sedlák Vrcovický,
sám s sebou mluví vždycky!
Dnes slova jako dýky
má na zlé chalupníky,
již našli kdesi,
selské že lesy
jejich jsou při jedné straně.
„Gruntovník platil z nich daně!
Však vrtavé jich hlavy
náš slavný soud zas spraví!“

Hle, sedlák Vrcovický
jak bedliv pole vždycky!
Zpět nový klobouk páčí,
kdy ze vsi k městu kráčí,
každičké chvíle
stranou se chýle;
po krajích osetých polí,
zmokla-li, měří svou holí,
hned v levo a hned v pravo:
„No, políčko je zdrávo!“

Hle, sedlák Vrcovický
tak vesel není vždycky!

Je po parnech a bídě,
zmokloť mu na tři pídě;
na hrudy sahá:
„Půda je vlahá,
prohřáta všude a všude, —
týden-li takhle jen bude,
již naplní se klasy —
jen ať dá pán bůh časy!“

Hle, sedlák Vrcovický,
tak neutrácí vždycky!
Dnes v městě vesel ještě,
máť radosť z toho deště
a zrakem střílí,
v malé však chvíli
babky se pod čelem honí:
„Účet chci!“ na plecháč zvoní,
tuč čelem jde a mraky —
už radostí zmok' taky!

Hle, sedlák Vrcovický
tak hrdým není vždycky!
Jak široce si kráčí,
div že mu cesta stačí;
míníť se málem
Vrcovským králem;

nevzal by, pivečkem sporý,
za grunt svůj knížecí dvory —
ba pyšně odplivne si
i na Písecké lesy!

Při bibli.

V pohorské sínce, matném při kahánku,
dvě stará srdce pospolu:
babička v bibli poslední čte stránku,
dědeček skloněn ke stolu.

Půl věku četli z oné svaté knihy,
Pánbůh jim chránil chudý práh,
na starých hlavách necítili tíhy
bílé, jak sněhy na horách.

Ta svatá kniha celým jejich světem. . .
Dočetli, hlavy sklonili,
jediné amen znělo dvojím retem —
ráno jim hranu zvonili.

Stará panna.

Kdo květy pro jiného tkává,
ať činí ruka nebo skráň,
ten častokráte nedostává
ni jediného v stuhlou dlaň! . . .

Na hladký hedbáv, v rámec spjatý,
den celý šije pestrý květ;
mráz oknem vane jeďovatý,
a zasněžen jest celý svět.
Co všecko do těch květů všívá,
to mimo ni ví pán bůh jen,
a na hedbávli zrak se dívá,
je v květy vetkán také sen.

Jak lesklý je ten hedbáv bílý,
jak list i květy žhavé tak!
Však prsty chromnou věčnou pílí,
a tuhne vaz a slábne zrak;
v leb věčným bděním spánek padá,
bled, prázden, bez barvy jest ret,
a svěží jindy líce zvadá —
tak zvolna mře již dvacet let.

Nač myslí na všecko! Kdož tuší,
že ladnou spletí květů těch
svou celou zobrazila duši
a zašlých chvílí kvapný běh?
Kdo ví, že onen motýl plavý
jest první lásky klamný zjev,
a rosa na osinách trávy
že její vyrudlá jest krev?

Kdo ví, že hladký hedbáv zcela
jí představuje drsný svět,
v němž strádala a krvácela,
že výkřikem jest každý květ —
že přání v nich a marné touhy
a moře snů, jímž zhlcen břeh,
že každý list jest román dlouhý,
a celou básní každý steh?

Však u večer, když pilnou prací
zrak mdlí a rudne pozpod řas,
tu s dílem ku skříni se vrací
a opatrně skrývá zas.
Též o potravu postaráno:
číš vody jest a režný chléb. . .
a po noci když přijde ráno,
zas nad hedbávem kloní leb.

Tak hyne věkem, stárne v líci,
zrak zhasíná, a stydne krev —
část mzdy ukládá na Matici,
část na rubáš a na rakev. . .
Ji neblaží květ niv a strání
a ptáků zpěv a teplý jih,
jen ve snu jara k ní se sklání
kýs stín o bílých perutích.

Tu zrudne tvář a hruď se třese
a srdce divný svírá strach,
pak vřelá slza zjevuje se
na úbělových poduškách.
Tak probudí se, probdí k ránu,
a znova začne práce ruch,
až posled v čelo starou pannu
sám slíbá milostivý Bůh. —

Kdo květy pro jiného tkává,
ať činí ruka nebo skráň,
ten častokráte nedostává
ni jediného v stuhlou dlaň! . . .

Pohádky.

„Babičko, milá babičko,
na čem to sedíte? rcete!“ —
„„Na svojí staré truhlici;
copak zas, děťátka, chcete?““

„Truhlici? ale, babičko,
co jen to máte v té truhle?
otevřte přece“. . . „„Nemohu,
jsouť ruce slabé a stuhlé.““

„Slabé? . . . tak, milá babičko,
řekněte, co to tam máte. . .“
„„Pohádky, milé dětičky,
pohádky, když se již ptáte.““

„Pohádky, ano, babičko,
pohádky od víka ke dnu?
babičko, my Vám pomůžem,
ukažte, aspoň jen jednu!

Třebas tu o té karkulce,
nebo tu o mladém králi,
neb o tom obru ve skalách,
jehož se děti tak bály.

Neb o tom černém medvědu
zakletém v skleněném hradě,
nebo jak v prince mění se
s korunkou bělavé hádě.“

„„Nejde to, nejde, opravdu;
zvednu-li víko kraj hrany,
hned jako rtuť mé pohádky
na všecky prchnou mně strany.““

„Ale vždyť, milá babičko,
zahynou pod Vaší svírkou. . .“
„„Což pak jim nejde slunéčko
tadyhle od klíče dírkou?““

„Od klíče dírkou? babičko,
tou mohou prchnout přec taky!
Ne ne! . . .“ „„No tak jen přichylte
k dírce ty všetečné zraky.““

„Tma je tam, milá babičko,
tma je tam, v tom něco vázne,
dřív tam snad byly pohádky,
teď asi všecko je prázdné.“

„„Caparti! Což kdy lhala jsem?“
„Ne, ale tohleno, víte,
což pak jsou Vaše pohádky
v motýlí kukličky svité?

Ne a ne! . . .“ „„Mám vás přesvědčit?““
V kapsáři klíček již hledá —
otvírá — víko pozvedá —
leč je tak smutná a bledá.

Děti se kolem babičky
v mladistvém skupily spěchu;
o zvěstích ani pocitu,
neřkuli vidu a sléchu.

Ve truhle všecko na ruby
s bratříčkem obrací sestra;
jakých to šatů bývalých
směsice divná a pestrá!

Měnavé šaty svatební,
panenské věnce a květy,
babičce s okem zavlhlým
chvějou se ruce a rety.

Smějí se děti: „Vidíte,
babičko, nejsou tam přeci!“
Ovšem že, prchly, řeklať jsem,
jsou to jen drobné jich věci!

Vidíte, šat mých pohádek
v truhlici urovnán leží,
mně zbyly jenom vzpomínky;
tak to již ve světě běží!

Nechte mne dítky!““ — „Necháme,
ale . . .“ „„No což pak jsem lhala,
byly by také pohádky,
kdybych vás do truhly dala.““

„My — my jsme také pohádky . . .“
dovádí chasa a skáče,
babička truhlu zavírá . . .
mně se zdá, chudák, že pláče.

Kamenický dědeček.

Kamenický dědeček
zjinovatěl celý,
brzo již ho povolá
ten, jenž všemu velí —
týmě vlasy sronilo,
plece již se sklonilo,
a ty oči stlely.

Kamenický dědeček
na lavici dýmá,
div že dýmku rukama
drží uvadlýma,
svadlé tváře plny rýh,
a co někdy četl z knih
zapomněl a klímá.

Kamenický dědeček
hůlku v staré pěsti,
přemýšlí co život snad
a co všecko štěstí;
hyne, za ním v zápětí
vísky staré paměti,
pohádky a zvěsti.

Kamenický dědeček
visutou má bradu;
ve skráni však ukrýval
všemu dobrou radu,
a co znal — až váznul dech —
o samotách, o lesech,
o chatě i hradu!

Kamenický dědeček
starým oděn šatem,
rudou vestou ke krku
modrým pod kabátem,
a když býval ještě mlád,
při svatbě ho míval rád
každý starosvatem.

Kamenický dědeček
vybraných byl ctností,

rychtářem byl dlouhý čas
staré za vrchnosti,
za veškeru mluvil ves,
když chtěli brát selský les,
navzdor panské zlosti.

Kamenický dědeček,
zlato věru ryzí,
nad vše řeč svou miloval,
ale ctil i cizí —
škoda, že jím česká ctnosť,
upřímnosť a poctivosť
starých časů zmizí.

Kamenický dědeček,
jak pěknými slovy
za večera vyprávěl
dětem o Žižkovi,
a kdo slyšel, žas' a žas',
teď kdož o tom mluví as?
Divný čas ten nový!

Kamenický dědeček
oči plny lesku,
na sta uměl písniček,
popěvků a směsků —

teď vše němo, hlucho již,
sotva dýchat uslyšíš
zuboženou vesku.

Kamenický dědeček,
dej mu pán bůh nebe,
nejdřív hájil zem, pak ves,
naposled až sebe.
Nyní kolem samý chlad,
lhostejnosť jde odevšad,
až to v srdce zebe...

OBSAH.

Strana.

Průvodem 5
Filemon a Baucis 7
Pod jabloní 10
Bratr klášterník 12
V roce 15
Jaro. 15
Léto 16
Podzim 17
Zima 18
V horské síňce 19
Beranička 21
Při žni 23
Pohádkář 26
Horal 29
Před hajnicí 31
Na louce 36
Přadlena 38
Posel. 43
Oráč 44
Podolský mlýn 47
Náš sedlák. 48
Při bibli. 53
Stará panna 54
Pohádky 58
Kamenický dědeček 62

Poétické besedy:

Ballady a romance od Jana Nerudy 40 kr.
II. **Oldřich a Božena.** Idylla od A. Heyduka 50 kr.
III. **Petrklíče.** Báchorka od Svat. Čecha 40 kr.
IV. **Staré zvěsti.** Od Jar. Vrchlického 50 kr.
V. **Prosté motivy.** Od Jana Nerudy 50 kr.
VI. **Ballady.** Napsal Lad. Quis. 45 kr.
VII. **Griselda.** Povídka veršem od J. Zeyera 65 kr.
VIII. **Všední život.** Báseň od K. Legera 40 kr.
IX. **Záviš.** Napsal Fr. Chalupa 50 kr.
X. **Zpěvy knížecí.** Básně Fr. Kvapila 50 kr.
XI. **Lešetínský kovář.** Báseň od Svat. Čecha. (Zab.)
XII. **Vlašťovičky.** Selanka od E. Krásnohorské 40 kr.
XIII. **Ze života.** Básně J. V. Sládka 60 kr.
XIV. **Přeludy.** Báseň od Karla Legera 35 kr.
XV. **Třešně.** Humor. pov. Napsal L. Quis 50 kr.
XVI. **Z doby táborů.** Od Antala Staška 65 kr.
XVII. **Hanuman.** Bajka od Svat. Čecha 50 kr.
XVIII. **Na přástkách.** Napsal Ad. Heyduk 45 kr.
XIX. **Husitská svatba.** Báseň Ot. Červinky 45 kr.
XX. **Zpod jarma.** Básně Svet. Hurb. Vajanského 45 kr.
XXI. **Píseň o Činu.** Zpívá Fr. S. Procházka 50 kr.
XXII. **Selské ballady** od J. Vrchlického 50 kr.
XXIII. **Na dívčím kameni.** Napsal Ot. Mokrý 35 kr
XXIV. **Mrtvá země.** Pověsť od R. Pokorného 50 kr.
XXV. **Šimon kostelník.** Od Em. Miřiovského 40 kr.
XXVI. **Čechův příchod.** Báseň J. Zeyera 60 kr.
XXVII. **Básně Václava Bolemíra Nebeského** 40 kr.
XXVIII. **Evropa.** Báseň Sv. Čecha 5o kr.
XXIX. **Ve stínu lípy.** Báseň Sv. Čecha 50 kr.

XXX. **Čerkes a jiné básně** od Sv. Čecha 50 kr.
XXXI. **Poslední rusalka.** Od Karla Legera 60 kr.
XXXII. **Šumavský Robinson.** Od Elišky Krásnohorské 60 kr.
XXXIII. **Písničky.** Od Ladislava Quise 50 kr.
XXXIV. **Opět na horách.** Od Rudolfa Pokorného 60 kr.
XXXV. **Jitřní písně.** Od Svatopluka Čecha 45 kr.

Číslem 37. budou:

Nové písně.

Od Svatopluka Čecha.

Předplacení na „Poetické besedy“ není žádné. — Svazky prodávají se jednotlivě. — Kdo z venkova objedná si alespoň dva svazky najednou, obdrží je frankovány.

PG
5025
.P62
v. 36

PG 5025 .P62 v.36 C.1
Obrazky :
Stanford University Libraries
3 6105 036 225 576

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305

TISKEM DR. ED. GRÉGRA V PRAZE.